

Дернов В.С., Удовиченко Н.И. Новые местонахождения остатков среднекаменноугольной фауны Донбасса. Палеонтологічні дослідження Доно-Дніпровського прогину. Матеріали міжнародної наукової конференції та XXXIX сесії Палеонтологічного товариства НАН України (Градизьк 14-16 травня 2019 р.). К., 2019. С. 29–31.

Аннотация. Описаны новые местонахождения разнообразных остатков среднекаменноугольной фауны Донбасса на территории Лутугинского района Луганской области. Приурочены они к средней части моспинской свиты. Наиболее богатые местонахождения расположены у западной окраины села Македоновка. Остатки брахиопод и гастропод в них встречаются очень редко. Более часты остатки пелеципод и цефалопод. Наибольшую ценность представляют остатки филлокарид, обилие и хорошая сохранность определяет уникальность описанных местонахождений.

Ключевые слова. Новые местонахождения фоссилей, средний карбон, Донбасс, Луганская область.

██████████ + ██████████
Палеонтологічні ██████████ - ██████████ прогину: матеріали міжнародної наукової конференції та XXXIX сесії Палеонтологічного товариства НАН України (Градизьк, 14–16 травня 2019 р.). – Київ, 2019. – 150 с.

ISBN ██████████

Матеріали представляють результати палеонтологічних та біостратиграфічних досліджень До-но-Дніпровського прогину, суміжних районів України та віддалених регіонів. У збірці висвітлено широкий спектр напрямів сучасної науки; викладено нові результати вивчення викопної фауни і флори верхнього протерозою та фанерозою України та інших територій, представлено матеріали з музейної справи, популяризації науки, порушено низку дискусійних питань страти-графії та палеонтології.

Для палеонтологів, стратиграфів, геологів, а також біологів, викладачів, аспірантів і студентів.

██████████ + ██████████

██████████ Палеонтологічного товариства НАН України :

П.Ф. Гожик (головний редактор)
В.Ю. Зосимович (заступник головного редактора)
В.І. Єфіменко (вчений секретар товариства)
В.Ю. Очаковський (секретар редколегії)
М.М. Іванік
О.П. Ольштинська
В.І. Полетаєв
О.А. Сіренко
Н.В. Маслун
Т.В. Шевченко

Друкується за постановою Вченої ради Інституту геологічних наук НАН України
(протокол №4 від 11.04.2019 р.)

Зображення на обкладинці (зліва направо):

Зуб акули *Notorynchus primigenius* (Agassiz, 1835) – мергелі київської світи (середній еоцен), гора Пивиха, Полтавська обл., Україна. Колекція, фото і визначення М.І. Удовиченка.

Корал *Corwenia densivesiculosa* Dobrolyubova, 1958 пізньовізейського віку (карбон) – ератичні валуни нижньочетвертинних моренних відкладів північніше гори Пивиха біля гирла р. Кагамлик, Полтавська обл., Україна. Колекція І.А. Чернікова, фото і визначення В.В. Огара.

Зуб водяної полівки *Arvicola chosaricus* Alexandrova, 1976 – базальний горизонт алювія моренної тераси (середній плейстоцен), гора Пивиха, Полтавська обл., Україна. Колекція І.А. Чернікова, фото і визначення Л.В. Попової.

ISBN ██████████

© Інститут геологічних наук НАН України, 2019
© Палеонтологічне товариство НАН України, 2019

Палеонтологические материалы международной научной конференции и XXXIX сессии Палеонтологического общества НАН Украины (Градиск, 14–16 мая 2019 г.). – Киев, 2019. – 150 с.
ISBN

Материалы представляют результаты палеонтологических и биостратиграфических исследований Доно-Днепровского прогиба, сопредельных районов Украины и отдаленных регионов.

сборнике освещен широкий спектр направлений современной науки; изложены новые результаты изучения ископаемой фауны и флоры верхнего протерозоя и фанерозоя Украины и других территорий, представлены материалы по музейному делу, популяризации науки, рассмотрен ряд дискуссионных вопросов стратиграфии и палеонтологии.

Для палеонтологов, стратиграфов, геологов, а также биологов, преподавателей, аспирантов и студентов.

Палеонтологического НАН

П.Ф. Гожик (главный редактор)
В.Ю. Зосимович (заместитель главного редактора)
В.И. Ефименко (ученый секретарь общества)
В.Ю. Очаковский (секретарь редколлегии)
М.М. Иваник
А.П. Ольштынская
В.И. Полетаев
Е.А. Сиренко
Н.В. Маслун
Т.В. Шевченко

Печатается по постановлению Ученого совета Института геологических наук НАН Украины (протокол №4 от 11.04.2019 р.)

Изображения на обложке (слева направо):

Зуб акулы *Notorynchus primigenius* (Agassiz, 1835) – мергели киевской свиты (средний эоцен), гора Пивиха, Полтавская обл., Украина. Коллекция, фото и определение Н.И. Удовиченко.

Коралл *Corwenia densivesiculosa* Dobrolyubova, 1958 поздневизейского возраста (карбон) – эрратические валуны нижнечетвертичных моренных отложений севернее горы Пивиха около устья р. Кагамлык, Полтавская обл., Украина. Коллекция И.А. Черникова, фото и определение В.В. Огаря.

Зуб водяной полёвки *Arvicola chosaricus* Alexandrova, 1976 – базальный горизонт аллювия моренной террасы (средний плейстоцен), гора Пивиха, Полтавская обл., Украина. Коллекция И.А. Черникова, фото и определение Л.В. Поповой.

ISBN

© Институт геологических наук НАН Украины, 2019 ©
Палеонтологическое общество НАН Украины, 2019

ЗМІСТ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

СТРАТИГРАФІЯ, ПАЛЕОНТОЛОГІЯ / СТРАТИГРАФІЯ, ПАЛЕОНТОЛОГІЯ / STRATIGRAPHY, PALEONTOLOGY

ДОКЕМБРИЙ – ПАЛЕОЗОЙ / ДОКЕМБРИЙ – ПАЛЕОЗОЙ / PRECAMBRIAN –

PALEOZOIC Martyshyn A.I., Chupryna A.M.

Precambrian ancestors of Lophotrochozoa in the Ediacaran deposits of Podillia (Ukraine) 13

Решетник М.М., Гриценко В.П.

Про природу та спосіб життя *Nemiana simplex* Paliy, 1976 з ямпільських верств венду Поділля ... 14

Менасова А.Ш., Огиенко О.С.

Эдиакарская биота Подолии как вероятная составляющая процессов фосфоритообразования в калюсское время 16

Іванченко К.В.

Безскелетна фауна вендських відкладів Подільського Придністров'я 18

Кравченко Е.Н.

Стратиграфические схемы Приднестровья. Венд 19

Данилів А.Я.

Дослідження дрібних фосилій нижньопалеозойських відкладів Волино-Поділля 21

Іваніна А.В.

Палінологічна характеристика турнейських відкладів Волино-Подільської окраїни Східноєвропейської платформи 22

Огар В.В., Полетаєв В.І.

Про рештки викопної фауни карбону у моренних відкладах району гори Пивиха 24

Дернов В.С.

Новые находки остатков головоногих моллюсков в каменноугольных отложениях Украины 26

Єфіменко В.І.

Про роди *Eosigmoilina* Ganelina, 1956 та *Brenckleina* Zaninetti et Altiner, 1979 (Foraminifera) карбону Доно-Дніпровського прогину 27

Дернов В.С., Удовиченко Н.И.

Новые местонахождения остатков среднекаменноугольной фауны Донбасса 29

Бояріна Н.І.

Значення палеогеоботанічних досліджень для фітостратиграфічного обґрунтування регіональних підрозділів верхнього карбону Донецького басейну 31

МЕЗОЗОЙ / МЕЗОЗОЙ / MESOZOIC

Гоцанюк Г.І.

Стратиграфічне поширення головоногих молюсків у юрських відкладах Пенінської зони Українських Карпат 33

Клименко Ю.В.

Спонгіофауна з оксфордських відкладів Дніпровсько-Донецької западини 34

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ТА XXXIX СЕСІЇ ПАЛЕОНТОЛОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА НАН УКРАЇНИ. ГРАДИЗЬК, 2019

<i>Доротяк Ю.Б.</i> Етапи розвитку форамініфер у пізньоюрську та ранньокрейдову епохи в Гірському Криму	35
<i>Лещух Р.Й., Хевла З.З.</i> До палеонтологічної характеристики Рахівської зони Українських Карпат	37
<i>Лещух Р.Й., Спільник Г.В.</i> Палеонтологічне обґрунтування віку та стратифікації нижньокрейдових відкладів Рівнинного Криму	39
<i>Келептришвили Ш.Г., Микадзе Х.Э.</i> О редких случаях повреждения фрагмоконов у раннемеловых белемнитид	40
<i>Данилів О.Р.</i> Палеофаціальні умови існування форамініфер у крейдовому басейні південно-західного краю Східноєвропейської платформи	42
<i>Матвеев А.В., Курепа Я.С.</i> Знахідки пізньокрейдових водних рептилій на території України	43
<i>Мар'яш І.М., Козловський Р.В.</i> Нове місцезнаходження сеноманських головоногих молюсків у південно-східному Волино-Поділлі (сmt Муровані Курилівці Вінницької обл.)	45
<i>Веклич О.Д.</i> Форамініфери сеноман-туронських відкладів Північної окраїни Донбасу та умови їх існування ...	46
<i>Синьгубка В.В.</i> Морфологічна мінливість виду <i>Cytherella ovata</i> з туронських відкладів Волино-Поділля	48
<i>Шоміна А.Д.</i> Планктонні форамініфери коньяцьких відкладів північно-західного Донбасу	50
<i>Прошина П.А.</i> методике извлечения раковин планктонных фораминифер из карбонатных плотных пород верхнего мела	51
<i>Соколова Е.А.</i> Исследование позднекампанского похолодания в Атлантическом океане и эпиконтинентальных бассейнах Северного полушария по планктонным фораминиферам	53
<i>Колосова І.В.</i> Вапняний нанопланктон маастрихту північно-західного Донбасу	54
<i>Гумовський О.В.</i> Лавразійські предки та псевдогондванські нащадки ротоїтид (Hymenoptera: Chalcidoidea): що показав огляд їздців-беоморф пізньої крейди	55
КАЙНОЗОЙ / КАЙНОЗОЙ / CENOZOIC	
<i>Супрун І.С., Вага Д.Д., Андрєєва-Григорович А.С.</i> Біозональний поділ палеоценових відкладів північно-західного шельфу Чорного моря за нанопланктоном	57

<i>Зернецький Б.Ф.</i> Нові знахідки верхньопалеоценових нумулітів у центральній частині Передгірського Криму	59
<i>Удовиченко Н.И.</i> О роговских слоях палеогена Центрального Донбасса	61
<i>Gedl P., Shevchenko T.V.</i> Reconstruction of palaeoenvironmental setting of the Buchak Formation (Middle Eocene) on the base of palynological studies – preliminary study from the Kostianets section, Kaniv area, central Ukraine	62
<i>Огієнко О.С., Мєнасова А.Ш., Тимченко Ю.А.</i> Знахідка рештки рака-богомолу (ряд Stomatopoda) у відкладах київської світи (середній еоцен) в районі м. Малин Житомирської області	64
<i>Рябокoнь Т.С.</i> Комплекси форамініфер київської світи (середній еоцен) південно-західного району Дніпровсько-Донецької западини	66
<i>Ольштынская А.П.</i> Кремнескелетные микроводоросли эоценовых отложений Купянского района: палеонтологический анализ и стратиграфический аспект	68
<i>Андрєєва-Григорович А.С., Гнилко С.Р., Гнилко О.М.</i> Вік і умови утворення попельської світи (Українські Карпати) за мікрофосиліями і седиментологічними особливостями у стратотиповому розрізі	70
<i>Маслун Н.В., Іванік М.М., Андрєєва-Григорович А.С., Жабіна Н.М.</i> Стратиграфічна модель еоценового формаційного комплексу Українських Карпат	71
<i>Калюжная М.А., Перковский Е.Э.</i> Обзор находок ископаемых наездников-афидиин (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae)	73
<i>Давиденко С.В.</i> Нові відомості щодо морфології скелету та часу існування палеогенового кита <i>Platyosphys einori</i> Gritsenko, 2001	75
<i>Очаковський В.Ю.</i> Визначення кліматичних параметрів періоду формування бурштиномісних відкладів Полісся за спорово-пилковими даними методом Coexistence Approach (CA)	77
<i>Шевченко Т.В., Гольдин П.Е., Бухсианидзе М.</i> Новые данные о датировке морских китообразных из майкопских отложений Южного Кавказа	79
<i>Эфендиева М.А., Джавадова А., Гулиев И.С., Гусейнова Ш., Вагабов У.Г.</i> Биостратиграфические исследования олигоцен-миоценовых отложений юго-восточного окончания Большого Кавказа на примере разреза Исламдаг Центрального Гобустана	80
<i>Otriazhyi P.A., Obadă T.F.</i> A new finding of true seals (Phocidae) from the Miocene outcrops in Moldova	82

<i>Gedl P.</i> Sedimentary setting of Middle Miocene (Badenian) basal sands from Vanzhuliv in the light of palynological and palaeontological studies (Ternopil region, Western Ukraine) – preliminary results	82
<i>Tuzyak Ya.M.</i> Buhliv beds (Neogene, Miocene) on the example of Vanzhuliv village section (Ternopil region, Ukraine): comments on paleontology and stratigraphy	83
<i>Присяжнюк В.А.</i> Граница бадений – сармат (бугловские и кужорские слои)	85
<i>Зосимович В.Ю.</i> Відклади сарматського часу Північної України	87
<i>Осипова Д.С., Анистратенко В.В., Анистратенко О.Ю.</i> Изменчивость раковины брюхоногих моллюсков рода <i>Borysthenia</i> Lindholm, 1914 и использование промеров раковины для разграничения видов: статистический подход	88
<i>Крохмаль А.И.</i> Морфоструктура m1 водяной полевки <i>Arvicola</i> как идентификатор центров происхождения таксонов рода и путей их расселения в Центральной и Восточной Европе в плейстоцене	89
<i>Рідуш Б.Т., Попова Л.В., Веклич Ю.М., Мауль Л.Х., Надаховський А.</i> Долина Палео-Дністра як коридор для розселення степових видів (на прикладі ранньоплейстоценових ховрахів)	90
<i>Попова Л.В., Веклич Ю.М., Черніков І.А., Нездолій Є.С.</i> Фауна дрібних ссавців алювію гори Пивиха як інструмент палеогеографічних реконструкцій	92
<i>Сіренко О.А., Матвіїшина Ж.М., Дорошкевич С.П.</i> Загальні та відмінні особливості рослинності і ґрунтів у широкинський і мартоносський часи неоплейстоцену центральної частини Українського щита	94
<i>Дмитрук Р.Я., Богуцький А.Б., Томенюк О.М.</i> Середньоплейстоценова фауна молюсків палеолітичної стоянки Великий Глибочок I (Подільська височина) та її палеогеографічне значення	96
<i>Gozhik P., Łanczont M., Komar M.S., Krokhmal O.I., Prylypko S.K., Mroczek P., Fedorowicz S., Standzikowski K.</i> Middle Dnieper Area as the key region to stratigraphic study of younger Quaternary in Ukraine	98
<i>Нездолій Є.С.</i> Нові палеонтологічні знахідки дрібних ссавців плейстоценового місцезнаходження Меджибіж 1	99
<i>Степанчук В.М., Журавльов О.П., Нездолій О.І.</i> Палеонтологічні рештки місцезнаходження Меджибіж А: матеріали до вивчення взаємодії давньої людини та доквілля у ранньому палеоліті на території України	100
<i>Авдєєнко Ю.Л.</i> Природні зміни впродовж пізнього плейстоцену у Середньому Придністров'ї (за даними палінологічного та літологічного вивчення відкладів печери Товтри)	102

<i>Безусько Л.Г., Мосякін С.Л., Цимбалюк З.М.</i> Участь видів роду <i>Botrychium</i> (Ophioglossaceae) у пізньольодовикових та голоценових флорах рівнинної частини України	104
<i>Цимбалюк З.М., Безусько Л.Г., Мосякін С.Л.</i> Поширення видів роду <i>Atriplex</i> (Chenopodiaceae) на рівнинній частині України впродовж аллереду – голоцену	105
<i>Коломієць В.Л.</i> Палеогеографія пізнього плейстоцену та голоцену Онинської западини (Західне Забайкалля)	107
<i>Коломієць В.Л., Лбова Л.В.</i> Літологічна та палінологічна характеристика відкладів з археологічними знахідками Ітанцинської западини (Південно-Східне Прибайкалля)	109
<i>Вейбер А.В., Горобець Л.В.</i> Промислова фауна раннього голоцену Надпоріжжя за матеріалами археологічної пам'ятки Ігрен 8	111
<i>Герасименко Н.П.</i> Біорізноманіття степової зони України впродовж суббореалу (за результатами палінологічного дослідження археологічних пам'яток)	112
<i>Белянин П.С., Белянина Н.И.</i> К вопросу о времени появления сосны корейской (<i>Pinus koraiensis</i> Sieb. et Zucc.) на юге Дальнего Востока России в послеледниковое время	114

ДИСКУСІЇ / ДИСКУССИИ / DISCUSSIONS

<i>Полетаев В.И., Ефименко В.И.</i> Вопросы биохронологии и экостратиграфии	117
<i>Святенко Г.С., Петлиця В.В., Спічак Ю.М.</i> Передкоренівська незгідність та межа пермської і тріасової систем Дніпровсько-Донецькій западині	118
<i>Вернигорова Ю.В.</i> Использование термина «слои» при расчленении неогена Восточного Паратетиса	120

З ІСТОРІЇ НАУКИ / ИЗ ИСТОРИИ НАУКИ / HISTORY OF SCIENCE

<i>Котляр О.Ю.</i> До 80-річчя першоопису середньодевонської фауни з Пелчинської дислокації на Волині	123
<i>Вдовенко М.В.</i> Итоги моей 50-летней работы в Институте геологических наук НАН Украины	124

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАУКИ / ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ НАУКИ / POPULARIZATION OF SCIENCE

<i>Пилипенко Д.О., Паламар В.В., Трофа Е.В.</i> Перша в Україні знахідка лагерштетту із панцирними безщелепними (Agnatha, Cephalaspidomorphi, Osteostraci) раннього девону	127
--	-----

<i>Гриценко В.П.</i> Рештки біоти палеозою у перемитій морені гори Пивиха з колекції музею «Історія Градизька від заплав Дніпра до Кременчуцького водосховища»	128
<i>Вертель В.В.</i> До палеонтологічної характеристики перспективної геологічної пам'ятки природи місцевого значення «Барилівське відслонення»	129
<i>Мариніч М.Є., Дорошкевич С.П.</i> Рештки викопних організмів в оздоблювальному камінні станцій Київського метрополітену	131
<i>Деркач Т.Г.</i> Запорізький краєзнавчий музей – обласний методичний центр з питань палеонтології	132

ЮБІЛЕЇ / ЮБИЛЕИ / ANNIVERSARIES

Гожик Петро Феодосійович (До 80-річчя від дня народження)	134
Зосимович Володимир Юрійович (До 85-річчя від дня народження)	135
Берченко Ольга Іванівна (До 85-річчя від дня народження)	136
Узіюк Василь Іванович (До-80-річчя від дня народження)	137
Полетаєв Владислав Інокентійович (До 80-річчя від дня народження)	138
Присяжнюк Валентин Арсенійович (До 80-річчя від дня народження)	139
Маслун Нінель Володимирівна (До-80-річчя від дня народження)	140
Немировська Тамара Іллівна (До 80-річчя від дня народження)	141
Палій Володимир Михайлович (До-75-річчя від дня народження)	142
Лещух Роман Йосипович (До-75-річчя від дня народження)	143
Рековець Леонід Іванович (До 70-річчя від дня народження)	144
Гриценко Володимир Петрович (До 70-річчя від дня народження)	145

ВТРАТИ НАУКИ / УТРАТЫ НАУКИ / OBITUARIES OF SCIENCE

Пам'яті Едуарда Станіславовича Тхоржевського (1944–2018)	146
Пам'яті Віктора Володимировича Кир'янова (1935–2018)	147
Пам'яті Ніни Павлівни Василюк (1924–2019)	148
Пам'яті Костянтина Володимировича Диканя (1959–2019)	149

серединної- границі карбону та віку примежових ниж-ньопенсильванських відкладів, особливо у розрізах, що містять збіднені на фауну фації.

Бражникова Н.Е. К изучению *Eosigmoilina* из нижнего карбона Большого Донбасса. *Материалы к фауне верхнего палеозоя Донбасса* / отв. ред. Д.Е. Айзенверг. Киев: Наук. думка, 1964. С. 3–15. *Верхнесерпуховский* подъярус Донецкого бассейна (палеонтологическая характеристика) / Д.Е. Айзенверг и др. – Киев: Наук. думка. 1983. – 164 с. *Ганелина Р.А.* Семейство Miliolidae d'Orbigny, 1839, род *Eosigmoilina* Ganelina gen. nov. *Материалы по палеонтологическим, новым семействам и родам* / ред. Кипарисова-Л.Д., Марковский Б.П., Радченко Г.П. *Труды ВСЕГЕИ, Нов. сер.* *Палеонтология.* 1956. Вып. 12, С. 17–19. *Геология и нефтегазоносность Днепровско-Донецкой впадины.* Стратиграфия / Д.Е. Айзенверг и др. Киев: Наук. думка, 1988. 148 с. *Єфіменко В.І.* Границя нижнього та середнього карбону- в Донбасі (за даними вивчення форамініфер і водоростей): автореф. дис. ... к-та геол. наук: 04.00.09. Київ, 2013. 24 с.

УДК 551.735(477.62)

В.С. Дернов¹, Н.И. Удовиченко²

НОВЫЕ МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ ОСТАТКОВ СРЕДНЕКАМЕННОУГОЛЬНОЙ ФАУНЫ ДОНБАССА

Каменноугольные отложения Донбасса широко известны среди палеонтологов своим богатством остатков морских и наземных организмов. Вопреки распространенному мнению, палеонтологическая изученность отложений карбона Донбасса далеко не исчерпывающа. Детально исследованы лишь организмы, имеющие важное стратиграфическое значение. Остатки таких групп животных и растений, как правило, встречаются в разрезе массово или часто.

С каменноугольными отложениями Донбасса связаны местонахождения остатков растений, животных и ихнофоссилий, которые по качеству сохранности окаменелостей, их количеству или каким-то иным причинам могут быть отнесены к категории уникальных в мировом масштабе. Тем не менее, некоторые из них исследованы лишь поверхностно, хотя, вне всякого сомнения, заслуживают куда большего внимания палеонтологов.

Нами в процессе полевых исследований в Донбассе среди отложений моспинской свиты (верхний башкир, средний карбон) найдено несколько обнажений, вскрывающих пачку глинистых сланцев (в некоторых местах алевролитов) с остатками морской фауны, которые по качеству сохранности существенно отличается от ранее известных в Донбассе. В данном со-

Миклухо-Маклай А.Д. Новые раннекаменноугольные архедисциды. *Новые виды древних растений и беспозвоночных СССР.* Ч. 1. ВСЕГЕИ, Госгеолтехиздат, 1960. С. 149–151, 1 табл.

Микрофаунистические маркирующие горизонты каменноугольных- и пермских отложений Днепровско--Донецкой впадины / отв. ред. Д.Е. Айзенверг. Киев: Наук. думка, 1967. 224 с.

Новые роды и виды фораминифер / Быкова Н.К. др. *Микрофауна СССР. Труды ВНИГРИ, Нов. сер.* 1958. Сб. 9, вып. 115, С. 5–81, 12 табл.

Справочник по систематике мелких фораминифер палеозоя (за исключением эндотириидей пермских многокамерных лагеноидей) / М.В. Вдовенко и др. Москва: Наука, 1993. 126 с.

Brenckle P.L., Grelecki C.J. Type archaediscacean foraminifers (Carboniferous) from the former Soviet Union and Great Britain with a description of computer modeling of Archaediscacean coiling. *Cushman Foundation for foraminiferal research, Special Publication.* 1993. № 30. 59 p. pls. 1–7.

Інститут геологічних наук НАН України,
Київ valentyyna.paleontolukr@gmail.com

общении мы представляем предварительные результаты их изучения.

Наиболее богатое местонахождение находится у западной окраины с. Македоновка (Лутугинский р-н, Луганская обл.) и приурочено к средней части моспинской свиты. В обширной искусственной выемке наблюдается следующий разрез (снизу вверх):

Песчаник желтовато-серый, мелкозернистый, слюдистый, плитчатый. На верхней поверхности слоя наблюдаются трещины усыхания. Вид. мощность – 0,05 м.

Известково-глинистая плитчатая порода оранжево-рыжего цвета, иногда несколько песчаная. В восточной части обнажения данная порода полностью выветрена и представлена карбонатной бледно-оранжевой пластичной неслоистой глиной с обломками глинистых сланцев. Контакты с выше- и нижележащим слоями довольно резкие. Мощность – 0,03–0,04 м.

Глинистый сланец темно-серый, почти черный, горизонтальнослоистый, сравнительно мягкий, обогащен органическим веществом. Во всем слое рассеяны небольшие комковатые лимонитовые желвачки, размером 5–10 мм. Содержит остатки пелеципод, цефалопод, энигматов и пр. Мощность – 0,3 м.

Конкреционный прослой, представленный уплощенными и эллипсоидальными сидеритовыми конкрециями (иногда септарии). Конкреции, диаметром 4–12 см, имеют линзовидную (лепешкообразную, дискоидальную и собственно – линзовидную) форму. Редко внутри наблюдаются кристаллы пирита. Встречены остатки разнообразных морских организмов, отличающиеся хорошей сохранностью. Мощность – 0,03–0,05 м.

Глинистые сланцы серые и темно-серые, плотные, местами очень слабо алевритистые, горизонтальнослоистые. Наблюдаются тонкие прослои сидеритовых конкреций уплощенной формы, мощностью до 0,03 м. Во всем слое рассеяны небольшие (размером до нескольких миллиметров) комковатые лимонитовые желвачки. Мощность – 1,2 м.

Глинистый сланец серый и желтовато-серый, горизонтальнослоистый, плотный, слегка алевритистый. Встречен прослой тонкоплитчатых горизонтальнослоистых плотных мелкозернистых алевролитов серовато-желтого цвета, мощностью до 0,03–0,04 м. Здесь же встречены прослои уплощенных сидеритовых конкреций серого цвета, мощностью до 0,03 м. Прослои отличаются невыдержанностью по простиранию. Мощность общая – 1,2 м.

Конкреционный прослой, представленный сильно уплощенными лимонитовыми желтовато-бурыми желваками с остатками пелеципод *Phestia* sp. Мощность – до 0,05 м.

Данные глинистые сланцы вскрыты еще в нескольких местах в окрестностях вышеуказанного села, но они содержат куда меньшее количество палеонтологических остатков. Ниже мы рассмотрим все собранные фоссилии. Следует отметить, что фациально и литологически глинистые сланцы довольно выдержаны в направлении восток-запад. На обнажениях, удаленных на 3–4 км друг от друга, породы практически идентичны. К северу и северо-востоку изученные сланцы быстро, уже через 1 км, замещаются мелкозернистыми алевролитами и плотными аргиллитами, которые практически не содержат фоссилии.

Остатки растений встречаются редко. Среди них определены: фрагмент оси хвощевидного *Calamites* sp., обрывок корненосца древовидного плауновидного *Stigmaria* sp., фрагменты филлоидов плауновидных *Cyperites* sp., спорофиллы плауновидных *Lepidostrobophyllum* sp., отпечатки листовых пластинок пинопсид *Cordaites* sp., фрагменты вай птеридоспермов *Mariopteris* sp. и *Neuraethopteris* sp.

В слоях № 3 и 4 описанного разреза встречаются лимонитизированные полые трубочки, иногда со следами поперечных складок, определенные предварительно как погонофоры. Тут же наблюдаются остатки *Coleolus* sp., а также фоссилии, очень похожие на книдарии (?) *Sphenothallus*.

Остатки брахиопод встречаются крайне редко. Из замковых брахиопод наблюдаются фрагменты ядер неопределенных продуктид; из беззамковых – редкие ядра и отпечатки раковин брахиопод рода *Lingula*. Остатки гастропод очень редки. Пелециподы встречаются довольно часто, причем зарывающиеся формы иногда наблюдаются в положении, близком к прижизненному. Определены представители родов *Nuculopsis* (= *Nuculavus*), *Palaeoneilo*, *Phestia*, *Posidoniella*, *Sanguinolites*, *Solenomorpha* и *Euchondria*.

Головоногие моллюски (аммоноидеи, наутилиды, ортоцератоидеи) встречаются сравнительно часто. Остатки не несут следов транспортировки. Аммоноидеи представлены фрагментами ядер и отпечатками раковин, часто деформированными. Наряду со сравнительно крупными остатками (раковины, диаметром около 5–6 см), наблюдаются остатки аммонителл, диаметром 0,2–1 мм. Преобладают остатки именно аммонителл; они, как правило, более-менее удалены друг от друга, но встречаются иногда в виде небольших скоплений. Очень редко встречаются изолированные фрагменты челюстного аппарата аммоноидей. Ортоцератоидеи и наутилиды представлены фрагментами и отпечатками весьма мелких раковин.

Артроподы представлены сравнительно частыми остатками филлокаррид очень хорошей сохранности, принадлежащих роду *Dithyrocaris*. Очень близкий или идентичный вид известен из пенсильванских отложений лагерштетта Мэзон-Крик в штате Иллинойс (Mazon Creek, Illinois) [1]. Именно обилие и хорошая сохранность остатков филлокаррид в значительной мере определяет уникальность описанных местонахождений. Из остатков позвоночных найден лишь один небольшой фрагмент лимонитизированной кости.

Обращает на себя внимание широкое развитие образований, предварительно определенных как бромалиты (материал, происходящий из пищеварительной системы какого-либо животного). Они представляют собой преимущественно лимонитизированные тела эллипсоидальной, округлой и удлинённой формы,

длиной 3–7 мм. В коллекции имеется также единственный бромалит удлиненой формы, практически нацело состоящий из аммонителл.

Слои № 3 и 4 образовались, видимо, в условиях верхней части шельфа, в бассейне со спокойным гидродинамическим режимом и серово дородным заражением придонных вод и (или) части толщи донных осадков. Остальная часть описанной толщи (слои № 5–7) – это, по-видимому, отложения продельты. Перекрывается сланцевая

толща мощной пачкой дельтовых песчаников.

Shabica C. W., Hay A.A. (eds.). Richardson's Guide- to the fossil fauna of Mazon Creek. Chicago: North- eastern- Illinois University, 1997. 308 p.

Институт геологических наук НАН Украины,
Киев vitalydernov@gmail.com

Луганский национальный
университет имени Тараса Шевченко,
Старобельск triakis26@gmail.com

УДК 561:551.735.2(477.6)

Н.І. Бояріна

ЗНАЧЕННЯ ПАЛЕОГЕОБОТАНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ФІТОСТРАТИГРАФІЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ВЕРХНЬОГО КАРБОНУ ДОНЕЦЬКОГО БАСЕЙНУ

Проведені нами палеогеоботанічні дослідження, які встановлюють таксономічний склад палеофітоценозів та еколого-ценотичну структуру рослинного покриву, дають змогу зробити обґрунтування границь і обсягів фітозональних та регіональних стратиграфічних підрозділів верхнього карбону Донбасу та їх міжрегіональної кореляції на палеоекосистемному рівні.

Відклади торецького, калиновського та мironівського регіорусів Донецького басейну, які відповідають касимовському і гжельському ярусам верхнього відділу пенсильванської системи МСШ, досить повно охарактеризовані викопною флорою, на підставі стратиграфічного поширення якої складена макрофлористична зональна шкала [2]. Виділені макрофлористичні зони, які

аналогами зон стефанського ярусу Західної Європи, дозволили провести кореляцію стратонів МСШ і західноєвропейської шкали.

останнє десятиліття для контролю кореляції фітостратиграфічних підрозділів і ізохронності границь палеонтологічного обґрунтування залучаються дані по радіометричному датуванню порід. В результаті аналізу останніх досліджень по радіоізотопному віку верхньовестфальських і стефанських туфогенних порід в Кантабрійських горах Іспанії [5, 6] і по хроностратиграфічному калібруванню циклостратиграфічних побудов верхнього карбону Донецького басейну [3] виявлено, що часові інтервали макрофлористичних зон, які відповідають двом західноєвропейським під'ярусам, саберієну і стефану В, не співпадають в Донецькому басейні і басейнах Іспанії, де розташовані стратотипові роз-різи трьох нижніх під'ярусів стефанського ярусу. Розбіжність часових інтервалів пов'язана з різним стратиграфічним обсягом цих двох зон,

що обумовлено діахронністю нижньої межі зони *Sphenophyllum angustifolium* в названих басейнах. Для розгляду причин діахронності підосви зони *Sphenophyllum angustifolium* в різних басейнах Єврамерійської палеофітогеографічної області, до складу якої входить і Донецький басейн, а також для обґрунтування стратиграфічних обсягів фітостратонів Донбасу, нами використані палеокліматичні літературні дані та результати особистих еколого-фаціальних і палеогеоботанічних досліджень.

Розглядаючи питання формування та поширення рослинного покриву, треба відзначити, що одним із важливих факторів, який визначає розвиток рослинності, є зміна клімату, пов'язана чергуванням льодовикових і міжльодовикових періодів в геологічній історії Землі. Згідно встановленої послідовності зміни холодного і теплого клімату, касимовський і гжельський віки відносяться до міжльодовикового інтервалу пізньопалеозойського льодовикового періоду [4]. Аналіз стратиграфічного поширення флори у верхньопенсильванських відкладах Західної Європи і Донецького басейну свідчить, що на рубежі московського і касимовського часів, тобто при кардинальній зміні глобальних кліматичних умов, рубежі змін флори в межах великих фітохорій мають близький геологічний вік. Тому обсяги макрофлористичних зон касимовського ярусу в Донбасі і басейні Саберо Іспанії відповідають майже одним і тим самим часовим інтервалам за даними радіоізотопного датування. Тоді як упродовж більш-менш стабільно теплого кліматичного інтервалу (кінець касимовського – більша частина гжельського віку) розвиток флори та рослинності мав деякі відмінності в різних седиментаційних басейнах.

